

DELAVSKA

PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Ishaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej - Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. - Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1.50 - Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) - Oglas: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročila na uprave Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje - Jugoslovanska strokovna zveza

Mož dela, borbe in žrtev.

Jože Gostinčar — 70letnik.

Malo je danes med nami mož in značajev, kakršen je mož, ki je 16. marca izpolnil svoje sedemdeseto leto. Polna tri desetletja je bil Jože Gostinčar prav v sprednjih vrstah za človečanske pravice se borečega delavstva. 30 let naporega dela v delavskih strokovnih, kulturnih, gospodarskih in političnih organizacijah, 30 let borbe, trpljenja in žrtev!

Mlada leta.

Jože Gostinčar je bil rojen 16. marca leta 1860. v Beričevem ob Savi št. 52. Ljudsko šolo je obiskoval v Dolu in v Ljubljani. Ker je bil bistre glave, so ga dali še v obrtno-nadaljevalno šolo, ki je štela tedaj za dva razreda realke. Šolo je skonciral leta 1876. Od tedaj pa do leta 1880. je služboval pri tvrdki Pakič v Ljubljani. Leta 1880. pa je bil sprejet v znamenito ljubljansko predilnico kot nekak paznik. Tu se je seznanil z večino svojih poznejših sobojevnikov. Bil je v predilnici vse do leta 1896. Značilno za Gostinčarja je, da se kot paznik ni smatral kaj več kot delavec, kakor je pač danes žalostna resnica, da so baš take vrste nastavljenici po podjetjih najhujši preganjači in priganjači delavcev in nasprotni delavskim težnjam.

V »Slovenskem katoliškem delavskem društvu«. — Dr. Krek.

Mirno je teklo življenje v predilnici iz dneva v dan vse do leta 1894. Tega leta pa so ljubljanski predilničarji sklenili imeti na Vidovo nedeljo na Šmarni gori skupno sv. mašo. Da bi jim maševal, so povabili seboj tedanjega stolnega kaplana dr. Kreka. To romanje pa je postalo početak krščansko socialne delavske organizacije med Slovenci. Istega dne popoldne ob povratku s Šmarne gore so se izletniki sestali v gostilni pri »Zibertu« poleg vižmarskega mostu. Tu je dr. Krek sprožil misel, naj se ustanovi delavsko društvo. Seme je padlo na plodovita tla. Še isti teden se je sešlo v Krekovem stanovanju v stolnem župnišču kakih 70 delavcev iz raznih podjetij, ki so sklenili ustanoviti »Slovensko katoliško delavsko društvo«. V odbor za sestavo pravil in priprav za ustanovitev sta bila poleg dr. Kreka izbrana Franc Urbančič in moja malenkost (podčrtalo ured.) — tako piše Jože Gostinčar.

Razmah krščanskega socializma.

Tedaj se je začelo. Jože Gostinčar je bil pri vsem, kar se je delalo in vršilo, desna roka dr. Krekova, ki je bil duša in srce mladega kršč. soc. gibanja, katero je vzbuknilo na površje kot brizgna iz osrčja zemlje gejzir. Čez nekaj dni je že vodil ustanovno zborovanje. Delavci so ga izvolili za tajnika društva. Le-to je imelo že po preteku 3 mesecev 800 članov. In tako je šlo naprej. Leta 1895. so ustanovili Konsumno društvo — sedanje »Prvo delavsko konsumno društvo v Ljubljani«. Prvi načelnik je bil Gostinčar. Leta 1888. so ustanovili »Delavsko stavbno društvo«, katerega odbornik je bil tudi Gostinčar. Novembra 1894. je izšel tudi že »Glasnik« kršč. soc. delavstva. In leta 1899. je bil že vseslovenski shod krščansko socialnih delavcev. Na kongresu je bilo zastopanih 99 društev z 22 zastavami in več kot 3000 možmi v sprevodu. Mnogo je bilo v tem napredku Gostinčarjevega dela. Leta 1897. pa je šel zastopat slovensko kršč. soc. delavstvo v Salzburg

na delavski kongres. — Iz kroga teh idealnih delavcev je izšla tudi misel in pobuda za ustanovitev žebeljske zadruge v Kropi in sicer sta jo vrgla med ljudi Gostinčar in dr. Žitnik na nekem shodu v Radovljici. Prav tako je izšla iz vrst krščansko socialnega delavstva ideja ustanovitve osrednje gospodarske

v svojem praktičnem delu ter v strokovni borbi pa se vojuje za njega uveljavljenje še danes in tudi še ni izgleda, da bi bil v doglednem času v celoti izvojevan.

Delavski organizator.

Leta 1896. je Gostinčar opustil službo v predilnici in se popolnoma predal

čarja, na shodu 7. februarja 1897. Ker pa so bili v okrilju katoliške narodne stranke še vedno predsodki zoper preprostega delavca, se je zgodilo, da je moral to kandidaturo prevzeti dr. Krek. Seveda smo mi to izbero sprejeli z največjim veseljem in zaupanjem, saj je bil Krek naše vse; toda užaljeni smo bili, ker se je prezrl delavec in tudi Krek je bil užaljen — piše Gostinčarjev tovariš Franc Ziller. Tako je Gostinčar prvič stopil na javno politično pozornico. »Slov. katol. delavsko društvo« je pozneje ob nastopu strokovne organizacije in politične stranke prenehalo delovati. — V novi državi se je preosnovalo v politično organizacijo kršč. soc. delavstva v okviru bivše SLS »Delavsko zvezo«, katere poslanski kandidat je Gostinčar bil in ki je bila leta 1929. ob enem z vsemi političnimi strankami razpuščena.

V dunajskem parlamentu.

Od leta 1896. do leta 1903. je živel Gostinčar edinole delavski organizaciji. Leta 1903. pa ga je dr. Krek lepega dne pograbil kar na cesti in ga odpeljal v »Zadružno zvezo«, kjer je bil do leta 1907. Meseca maja tega leta so se vršile prve volitve ob splošni in enaki volilni pravici in Jože Gostinčar je kandidiral in bil izvoljen v logaškem okraju, katerega je zastopal v dunajskem parlamentu vseskozi do leta 1917. in v belgradskem parlamentu do leta 1925.

Kot državni poslanec je bil Jože Gostinčar izredno delaven in agilen. Bil je v več parlamentarnih odsekih in vedno interveniral pri pristojnih oblasteh v delavskih in kmetskih zadevah, kjer in kadar je bilo treba. Kot poslanec pa je še vedno aktivno in vneto delal v delavskih organizacijah in jim pomagal, kjer in kolikor jim je mogel. Vedno se je zavedal, da je delavec in da je izšel iz delavskih organizacij.

V Jugoslovanski strokovni zvezi.

Ze zgodaj so pionirji kršč. soc. gibanja spoznali, da delavstvo v borbi za svoje pravice nujno rabi predvsem pravo strokovno organizacijo. Mnenja so bili, da bi morala biti ta čisto strokovna delavska organizacija nad vsemi političnimi strankami — njeni člani naj bi bili vsi delavci brez razlike političnega prepričanja. V tem pravcu so se dalj časa prav resno razgovarjali s tedanjimi voditelji socialnih demokratov in jim stavili topogledne predloge. Vendar jim ta njihova velika in zdrava zamisel strokovnega pokreta spričo strankarske zagrizenosti socialno-demokratskih voditeljev ni uspela.

Zato so ustanovili leta 1908. našo »Jugoslovansko strokovno zvezo« in ji dali v splošnem naravnopravne in krščanske etične temelje, na katerih še danes stoji in »ki je od tedaj glavna organizacija krščanskega delavstva«, kot je zapisal J. Gostinčar sam. V Jugoslovanski strokovni zvezi deluje tov. Gostinčar vse od nje ustanovitve do danes. Vodil je sam več mezdnih gibanj in stavk. Naj omenimo samo veliko večmesečno stavko papirniškega delavstva sedanjih »Združenih papirnic« leta 1908. Zlasti pa ga poleg drugih strok pozna iz strokovne borbe zlasti ljubljansko tobačno delavstvo, za katerega sprehel si je toliko prizadeval v dunajskem in pozneje tudi v belgradskem parlamentu in ministrstvih. Bil je stalno odbornik JSZ in

centrale pozneje »Gospodarske zveze«. Leta 1897. so ustanovili tudi »Slovensko krščansko socialno zvezo«, ki se je pozneje preimenovala v »Prosvetno zvezo«.

Program in dela.

Organizacija se je v nekaj letih razpredla silno na široko. Dela je bilo ogromno. Neizmerno svojo požrtvovalnost so pri tem pokazali ti naši pionirji z Jožetom Gostinčarjem na čelu in svojim vrhovnim vodjo — dr. Krekom. Vsi delavci in posebej še 30 letni Gostinčar so se z vso dušo oklenili svojega — »očeta«. Svoj program »Socialni program delovnih stanov« — delo dr. Kreka — so si postavili že koj leta 1895. v Ljubljani — program, ki je bil za tiste čase naravnost revolucionaren. Ta program je pozneje sprejel tudi II. slov. kat. shod in bivša »Slovenska ljudska stranka«. Formelno se je sklicevala nanj tudi Jugoslovanska strokovna zveza vse do leta 1924. — do I. kongresa krščanskih socialistov v Ljubljani. Stvarno in

pokretu in delu v organizacijah. Bil je agitator, organiziral je delavstvo ljubljanskih podjetij in mnogo pisal v »Glasnik«, hodil na shode in sestanke v Ljubljani in zelo mnogo tudi po deželi, kjer so se osnovala podobna delavska društva kot v Ljubljani, tam govoril in se »preklal« s »socialnimi demokrati« in jim razbijal shode, pa oni njemu, nadzoroval gradbo delavskih hišic v ljubljanski okolici, vodil blagajniške posle »Delavskega stavbnega društva«, vodil konsum itd.

Vstop v politično borbo.

Vse delavsko gibanje je bilo takrat v pretežni meri politično, saj se je borilo za splošno in enako volilno pravico in druge najosnovnejše državljanske in politične pravice. Leta 1897. so si delavci v bivši Avstriji izvojevali 5. kurijo, kjer so mogli voliti in biti voljeni tudi delavci. »Slovensko katoliško delavsko društvo« je tudi takoj postavilo svojega kandidata v osebi Gostin-

večkrat tudi njen načelnik. Tudi sedaj je član načelstva. Od leta 1922. pa je tudi njen zastopnik v odboru »Internacionalne krščanskih strokovnih organizacij« v Utrechtu.

Minister za socialno politiko.

V novi državi je bil imenovan kot poslanec v začasno narodno skupščino. Bil je tudi drugi jugoslovanski minister za socialno politiko. Njegovo ministrovanje pa je trajalo samo od 1. aprila do 15. avgusta 1919. Ministrstva v pravnem smislu tedaj sploh ni bilo. Celo ministrstvo je bil tedaj minister sam. Začel je z organizacijo svojega resora s sredstvi, ki so mu bila na razpolago. Za uradnike je nastavljal brezposelne invalide. Upostavil je posamezne oddelke: splošni oddelek, invalidski oddelek in oddelek za socialno skrbstvo. Prvo njegovo delo pa je bilo, da je sestavil in takoj podpisal zakon o osemurnem delavniku. Koliko in kako je bilo mogoče tedaj v ministrstvu delati, najboljšo dokazuje dejstvo, da celo ministrstvo ni premoglo niti enega izvoda srbskega zakona o radnjama. V ministrstvu so začeli tedaj pripravljati tudi prve osnutke zakona o zavarovanju delavcev. V ostalem pa je imelo ministrstvo tačas največ posla z invalidi in ubožnim skrbstvom.

V belgrajskem parlamentu.

Leta 1921. je bil Gostinčar na listi bivše »Slovenske ljudske stranke« izvoljen za državnega poslanca v logaškem in radovljiškem okraju. Leta 1923. ponovno. Za volitve leta 1925. pa ni bil več predlagan. Tudi v jugoslovanskem parlamentu je bil Jože Gostinčar zelo delaven. Kot podnačelnik jugoslovanskega kluba je od vseh poslancev poleg dela v raznih odsekih interveniral največ on. Bil je v stalnih stikih z Jugoslovansko strokovno zvezo in prednašal njene zahteve in spomenice v parlamentu in jih tolmačil v ministrstvih, stalno hodil na njene shode in sestanke in tudi nove organizacije ustanavljal. Zavzemal se je in branil delavske interese vsepovsod.

Leta 1928. je bil izvoljen v ljubljansko oblastno skupščino, kjer je kot njen podpredsednik kolikor je pač mogel zastopal delavske težnje.

Vseskozi delaven.

Se danes je tov. Gostinčar aktiven delavec v mnogih delavskih organizacijah in ustanovah. Tako je član načelstva Jugoslovanske strokovne zveze, načelnik »Prve delavske hranilnice in posojilnice v Ljubljani«, ki se je ob njegovem sodelovanju ustanovila leta 1925., predsednik nadzorstva I. del. konsumnega društva v Ljubljani itd. Na stara leta si je s svojo življenjsko družico uredil skromno, a prav lično domovanje v Vižmarjih pri St. Vidu nad Ljubljano. Kljub visoki starosti je mož še vedno čil

in zdrav in poln mladeniškega idealizma, navdušen za vsako pravično stvar.

Krščanski socialist.

Jožeta Gostinčarja pozna danes Slovenija in njegovi prijatelji in znanci širom Jugoslavije in izven njenih meja kot moža, ki mu je skupno dobro nad vse, kateremu je vselej podredil vse svoje osebne interese in udobnosti. Zlasti pa ga pozna krščansko socialistično delavstvo kot značajnega, vztrajnega svojega prvoboritelja. Bil je delavec in de-

Domovanje tov. Jože Gostinčarja v Vižmarjih.

Mojemu dobremu prijatelju.

Sedemdesetletnik, ki ga danes slavimo, tekem svojega skoro štiridesetletnega delovanja v političnem življenju Slovencev ni užival veliko slave. Nosil je vso odgovornost, težo in bridkosti javnega delavca, slave in ugodnosti pa je videl le malo. Za svoj trud, zvestobo in značajnost se je odškodoval večinoma le sam po notranjem zadovoljstvu, ki ga daje človeku zavest, da je svojo dolžnost izpolnil. Gostinčarju sem vedno zavidal samo njegov neugasljivi humor, ki mu je pomagal preko vseh težav na trnjevi poti delavskega voditelja. Le mož, ki v službi navdihujoče ga ideje služi samo stvari, dočim sam za sebe ne obstoja, more biti tako iskreno vesel kot je naš Gostinčar. Poleg njega sem poznal iz njegovega ožjega kroga le dva taka: Kreka in Moškerca.

Ob Gostinčarju se spomnim vedno preproste pa velike resnice, da je vse: biti človek — človek, ki se v vsakem položaju ravna po svoji vesti kot zadnjem in najvišjem sodniku svojih dejanj. Dobro je biti učen, prištevati se med inteligenco, zavzemati visoko dostojanstvo, pripadati izbranim krogom, razpolagati z velikim političnim talentom —

lavec je ostal! Bil je krščanski socialist in temu prepričanju je ostal zvest skozi vse viharje življenja, ko so mnogi drugi okoli njega klonili glavo in se predali duhu časa. Ostal je vseskozi idealen, nesebičen borec za pravice zatiranih in izkoriščanih!

Tovariši! Krščansko socialistično delavstvo Ti je za vse Tvoje težke ure in žrtev polna leta Tvojega dosedanega dela med njim prav srčno hvaležno. Naj Ti pravični Bog nakloni še mnogo let zdravja in veselja!

V. P.

tudi njegovi nasprotniki so mu na tihem oddajali dolžno dan priznanja.

Preprost je Gostinčar; niti najvišji položaj, ki ga more doseči državljan, ni izpremenil njegovega značaja. Bil je kot minister prav tak ko takrat, ko je bil delavec v predilnici. Opravil je svojo dolžnost pa odšel, ko je bilo treba, brez žalovanja za ministrskim foteljem. Položil pa je temelj ministrstvu za socialno politiko kot prvi njegov vodja in ga uredil; v stvarnem oziru je uzakonil osemurni delavnik. To je bil energičen začetek, ki je usmeril vse poznejše delo tega urada. In končno, ko mu je bilo usojeno zapustiti ljudsko tribuno, smo ga videli oditi tiho z nezlomljeno voljo služiti delavstvu dalje kot star strokovničar in njegov prijatelj. Kajti malo ljudi poznam, ki bi bili tako prosti vsake zamerčnosti kot je Gostinčar, ki se ne drži nobenega mesta, na vsakem mestu pa pove vsakemu brez ozira resnico!

Tako je Gostinčar tudi ob svojih sedemdesetih letih ostal tisti sveži borec kakršen je bil, ko se je kot eden prvih uvrstil pod Krekovo zastavo krščanskega socializma. Ni se dal potlačiti ne od življenja in razmer, ne od ljudi, ampak je ostal nad njimi, peljan samo od ideje. Zato pa se tudi ni zastaral, ko je dorasčal nov rod krščansko-socialnih delavcev, ki so v njegovi splošno priznani avtoriteti našli vedno svojo najkrepkejšo oporo in v njem vidijo vzor človeka. Saj to je v vsakem pokretu vedno glavno in prvo: vrednost osebe, ki oživotvarja načela.

Ob tej resnici bi se spričo Gostinčarjevega jubileja morali globoko zamisliti. Veliko smo iskali in iščemo, skušamo zgraditi nazore in tehtamo mnenja pa smo brezdvoma svojega duha poglobili in razširili po novih spoznanjih, toda premalo smo posvetili pažnje sebi, okrepitevi tistega najnotranjšega jedra, ki tvori našo osebnost, osvežitvi vrela našega življenja po dobroti, notranji lepoti, preprostosti, po brezpogojni resničnosti pa po čistosti namenov, ki ne poznajo svojeljublja in ne iščejo lastne koristi. Sam sebe vidim in me je groza nečistote, ki kali dno moje duše. Le s čistimi rokami je mogoče dvigniti svetišče nove družbe, le skozi čisto oko se nam bo odkrila resnica o sebi in svetu.

Tebi pa, Gostinčar, ki si nam večkrat dal pöğuma, če smo zdvajali, tudi moje iskrene čestitke! Terseglav.

Vsi na zborovanje kršč. socialističnega delavstva na praznik sv. Jožefa ob pol 10 dopoldne v dvorani Delavske zbornice!

France Žužek:

Par utrinkov.

(Ob Gostinčarjevi 70 letnici.)

Razmere so bile take, da sem moral še prav mlad slediti političnim in strankarskim bojem slovenskega naroda. Po burnih dneh srednješolskega dijaškega štrajka 18. marca 1914 v Ljubljani ob priliki 500 letnice ustoličenja koroških vojvod je sledila svetovna vojna, fronta, budimpeštanska mafija leta 1916. in 1917., nato ogromno osvobodilno gibanje za hrbtom aktivnih armad in leta 1918. polom centralnih veselil. In tako se je zgodilo, da sem tudi Jožeta Gostinčarja poznal že v svojih gimnazijskih letih. Prvič pa sem bil z njim skupaj leta 1920. na javnem shodu »Jugoslovanske kmetske zveze« v Horjulu. Tiste spomladi sem namreč kar sam od sebe stopil v tajništvo J. K. Z. v Jugoslovanski tiskarni in sem se dal na razpolago bivši ljudski stranki za govornika, češ da me lahko vsikdar pridele starejšemu govorniku kamorkoli. To nujo sem čutil v svoji duši sam zbog nesrečne demagogije, s katero je nastopila na deželi bivša S. K. S., izrabljajoč povojno psihozo slovenskega delovnega ljudstva.

Dr. Franc Kulovec, tedanjí pridni tajnik SLS, me je sprejel radevolje in me je pridellil — Gostinčarju. In tako sem z njim prvič nastopil na javnem političnem shodu v Horjulu. Prenočevala sva — se ve — pri Ivanu Stanovniku,

kasnejšemu poslancu J. K. Z. No, in tedaj sem videl, kako in zakaj so imeli Gostinčarja radi povsod. Kakor fant je v družbi: zgovoren, vesel, dovtipen. Dvomim, da bi znal kdo tako dvorezno tolmačiti besede in stavke kot Jože Gostinčar. Šele par dni je tega, ko mi je priporočal, naj postanem flegmatik, češ da razburljivi ljudje žive samo — do svoje smrti. In se je seve zvonko nasmejal.

Leta 1923. sem prišel iz Konsuma na Stari trg 2-I. Moj načrt je bil, da strnem delavstvo politično v »Delavsko zvezo za Slovenijo«. Dejstva, zakaj sem pri ustanovitvi 11. okrajne delavske zveze obstal, še ne spadajo v javnost. Kasnejše volitve v oblastno skupščino so dokazale, da je bila to velika napaka. Sila razmer pa je zahtevala, da sem baš po skrahanem rudarskem štrajku moral 7. oktobra 1923 prevzeti posle tajništva J. S. Z., dasi sem bil prišel na Stari trg 2-I iz čisto drugih motivov.

Povsod tendenca navzdol. Marksisti razbiti na struje in frakcije, nepojmljivo zagrizeni v nizkoten medsebojni boj. Država v latentnih strankarsko-političnih bojih, korupejska afera sledi korupcijski aferi, enim volitvam slede druge, režim režimu, vsaka vlada je kratkotrajna, dejansko pa vse v latentnih krizah. J. S. Z. skoro brez financ. Dostikrat nismo mogli izplačati skromnih plač. — In vendar je J. S. Z. tedaj postala hrbtenica slovenskega delavskega gibanja: Ne v govoru, ne v pisani besedi nismo zlorabljali medsebojnega klanja v nasprot-

nem taboru, marveč smo tiho in smotreno ter z junaškim premagovanjem svojih strujarskih instinktov kazali na potrebe delavske enotne fronte, dobro vedoč, da edino taka taktika zmore konsolidirati delavsko armado.

In v tistih časih se mi je prav posebno priljubil Jože Gostinčar. Poslanec je bil: vedno na intervencijah, shodih, vsepovsod. A kadar ga je zaneslo mimo takozvanih Olupovih Termopil — takrat je stanoval na Karlovški cesti, dosti večja od njega tista bajtica zares ni — vselej se je zglasil v pisarni J. S. Z.

»Dober dan Bog daj! Kaj je novega?«

Vsakega je pozdravil veselo, vsakega mu prijazno stisnil roko in mu voščil prijazno besedo. Sedel je, pa smo se pogovorili po domače, povedal je to, ono, pojasnil položaj in vzel s sabo kup intervencij.

»Kako pa blagajna?«

Na to vprašanje je bil vedno en in isti odgovor: Skoro da manjka 5 krajcarjev do groša. Pa je Jože segel v listnico in dal organizaciji stolak, tisočak. Da ima Jože Gostinčar danes one solde, ki jih je razdelila njegova desnica, ne da bi za to vedela levica, ne bi se mu bilo treba na stara leta ubijati s štetjem »zmanjkovec« v lastnosti blagajnika »Zadružne zveze« v Ljubljani.

Najbolj značilna poteza njegovega značaja je, da je po Franciškovu vedno boder in vesel. Enkrat samkrat sem ga videl žalostnega; ob volitvah pod P. P.

režimom. To je bilo tedaj, ko ga stranka ni več kandidirala. Pa mu ni bilo za mandat. Bolelo ga je, da so neki krogi lansirali med njegove številne prijatelje vest, da se je kandidaturi odpovedal sam. A to je bila laž. Kljub temu je Gostinčar v tedanjem volivnem boju absolviral veliko političnih shodov. Njegova ljubezen do stranke je bila pač večja kakor tega ali onega, katerega so valovi trenutno vrgli na površje.

Iz teh-le razlogov sem povedal prednje: Kaj je vse storilo krščansko socialistično delavstvo v politični borbi za bivšo SLS! Vedno in vsikdar je stalo prav v prednji bojni vrstli in je bilo udarna četa kat. demokracije. A le Jože Gostinčar je tudi kot poslanec stalno bil v stiku s svojo organizacijo. Poleg njega je treba izvesti do neke meje edino-le še dr. Andreja Gosarja. Drugi poslanci in politiki — žal — niso znali najti poti do J. S. Z. in tudi niso znali ustanavljati delavskih sindikatov.

In zato bo krščansko-socialistično delavstvo za vse bodoče dni postavilo parolo: Iz organizacije za organizacijo po intencijah in potrebah organizacije, ali pa Bog z njim in ni mu mesta med proletarijatom!

Jože Gostinčar je bil tak. On ne manjka pri sejah. Povsod je vsikdar za božji lon zraven. Zato nam je bil in nam je k sreči priraščen. In zato bomo na letošnji naš praznik prosili Njega, ki vodi usodo narodov in razredov, naj ga nam ohrani še mnogo vrsto let!

Franc Ziller:

Tovariš Gostinčar.

Sedemdesetletnico praznuje naš Jože Gostinčar. Mi stari njegovi tovariši obujamo pri tej priliki spomine na naše skupno delo v prvih letih kršč. soc. organizacij, na naše skupne borbe, zmage in poraze. Prav posebnih podrobnosti se ne spominjam, naj zato navedem le nekaj glavnih stvari.

Prva leta, ko sem ga spoznal, je preživel Gostinčar v »Rokodelskem društvu« in je tam večkrat nastopal na odru in delal za procvit društva. Usoda ga je zanesla pozneje v predilnico, kjer je služil svoj skromni kruh sebi in svoji številni družini pri težkem delu 12 do 13 ur dnevno.

Gostinčar je bil eden prvih, ki se je z vso navdušenostjo zavzel za dr. Krekove misli, da se ustanovi krščansko socialna delavska organizacija. On je bil tisti, ki je največ delal v organizacijah, naj si bo z osebno agitacijo ali po shodih. Vsako nedeljo je bil gotovo na shodu in govoril po dvakrat in trikrat na dan, če ne v Ljubljani, pa kje na deželi. Tudi ob delavnih dneh je bil zmerom vprežen, vsak prosti čas je žrtvoval organizaciji. Ko se je ustanovil prvi naš list »Glasnik«, ki je kar najodločneje zastopal delavske koristi in krščanski socializem, je bil on zopet prvi za dr. Krekom, ki je največ delal pri listu. Dostikrat je bilo le 5 ur počitka v enem dnevu. Radi velike vneme za delo si je 1. 1895. nakopal veliko pravdo in bil skupno s takratnim urednikom (pisecem teh vrstic, pripomba uredn.) pred poroto, a sta bila oba oproščena.

Ko se je 8. decembra 1894. ustanovilo naše Prvo delavsko konsumno društvo, je bil Gostinčar prvi, ki je z največjo vnamo delal in pomagal pripravljati pravila in vpis v register, kar je bilo pa še več, skrbel je za kredit, pa delal pozno v noč v skladišču ali v pisarni. Vse je žrtvoval za organizacijo. Ob nedeljah je bil vedno na shodih, nikdar doma. Vršili so se shodi kakor v Žaleu, Prevaljah, Mežici, Zagorju, Trbovljah, Idriji,

Kamniku, Vrhniki, Jesenicah, v ljubljanski okolici, posebno v D. M. v Polju in v Medvodah. Mnogo je bilo »bojev« s soc. demokrati po shodih, ki so se vršili največkrat ob največji napetosti in končali pogosto z našo zmago, tako da smo shod, ki so ga sklicali socialni demokrati, prevzeli mi. In Gostinčar je bil vedno pripravljen in je šel rad prvi v ogenj. Dostikrat je bil tudi v nevarnosti za življenje od strani besnih nasprotnikov, kadar je »našim« na kakem shodu »trda predla«.

Boji pa so bili tudi z našimi starimi liberalci, ko so se jim jemale njihove trdnjave in so se začeli tresti za svoje oderuške obresti. Stari trg, Cerknica in večina Notranjske je priča dela, ki se je izvršilo; sad so bile posojilnice in konsumi. In v par letih so se zrušile trdnjave nekdanjih najhujših izkoriščevalcev našega rodu.

Nebroj je še društev in zadrug, ki so se ustanovile tiste čase po njegovem delu. Posebno se je zavzemal za delavstvo v Vevčah in Medvodah in bil s svojim delom in svetom vedno pri njih v času prvih gibanj in štrajkov. Ko se je sestavljala »Socialni program delovnih stanov«, ki je bil sprejet na prvem kongresu slovenskega kršč. soc. delavstva 13. oktobra 1895, je on največ delal za prireditve, ki je bila za tiste čase velikega pomena.

Njegovo poznejše delo kot poslanec v dunajskem in belgrajskem parlamentu nam je dobro znano. Toliko kot on, ni delal noben poslanec. Kljub temu, da je postal celo minister, je vendar ostal delavskega mišljenja, prav tisti, kot je bil v prvih časih našega gibanja.

Prav zato smo mu tudi mi stari njegovi tovariši ostali zvesti kot je on nam in našim skupnim načelom. Naj mu da Bog v miru doživeti še mnogo let v naši sredi! Naj pa naše vrste ne pozabi in s svojo izkušnostjo naj nam stoji ob strani!

Naš praznik.

Krščansko socialistično delavstvo, organizirano v »Jugoslovanski strokovni zvezi« praznuje 19. marca praznik svoje ga najvišjega vzornika, zaščitnika in priprošnjika, god sv. Jožefa. Zato proslavimo dostojno in duhovno-praznično ta naš veliki dan.

Sv. Jožef, naš patron, je bil delavec, tesar. Hodil je na dnino ter se z žuljem in znojem boril proti pomanjkanju, za svojo sveto družino. Tudi njemu je bilo življenje trdo. Premožnejši sloji so mu enako odmerjali zaslužek in skopo rezali vsakdanji kruh. Niti največja razočaranja, ki danes stroj premnoge med nami, mu niso bila prihranjena. Takratna judovska buržoazija si je bila z današnjo enaka v marsičem. Sv. Jožef je zaman trkal tisti večer pri vseh betlehemčanih in prosil prenočišča vsaj za svojo nevesto Marijo, kateri je prihajal trenutek, da rodi svetu Odrešenika. Nikjer prostora, nikjer usmiljenja, čeprav samo božje Usmiljenje trka na duri. Zato ne, ker sta oba uboga in preskromna v svoji delavski obleki. Zunaj mesta, v mrzli, razpadajoči štali, zapuščen od vseh ljudi, se morata z Marijo ustaviti, že v skrajni sili. In pozneje beg v Egipt pet iz domačih krajev in skrivanje pred trinogi. Pustiti je moral vse, da reši go lo življenje Svojim in sebi. Zakaj preganjan? Česa ga dolže? Zato, ker je pod njegovim varstvom, v njegovi družini, živela božja Resnica in Pravica. Te se boje tedanji posvetnjaki. Zato mora proč, pa četudi za ceno krvi. Toda povrh vsej trdoti delavskega življenja še zapo-

stavljen in preganjan, sv. Jožef vztraja in sledi s prav svetniško pokorščino vsem božjim ukazom. Ne dvomi, ne omahuje.

Tudi mi živimo težko, trudapolno, siromašno in dostikrat obupno življenje. V najhujših stiskah se nam premnogokrat zapirajo vrata človeške ljubezni in pravice. Otroci številnih družin morajo trpeti očitke: »Zakaj vas pa je toliko?« Stanovanja so marsikje podobna betlehemskega hlevu, kjer se že otroku izpodeje zdravje in življenje. Ako se kateri predrzne povedati človečansko in božjo resnico in zahtevati vsaj zakonito pravico, je takoj ožigosan, če ne preganjan, kot hujskač ali komunist, čeprav o tem niti ničesar ne razume. Tako se dela proti nam celo od tam, odkoder delavei — krščanski socialisti tega ne bi pričakovali. Tolaži in navdušuje nas le še naša neomajna vera in zgled sv. Jožefa.

Ne bomo nič omahovali, ampak vsako, še tako trdo preizkušnjo bomo naredili na svoje rame in jo prenesli. Ob enem pa hočemo postati glasniki zapovedi Njega, katerega Resnice in Pravice so se bali vsi nekdanji farizeji in pismarji ter se je enako boje še današnji, ker nasprotuje njih življenje zapovedi ljubezni do Boga in bližnjega. Da bomo pri tem močnejši in vztrajnejši, iščimo pogosto pripomočkov milosti božje, bodisi v molitvi, službi božji, sv. obhajilu in v premagovanju samega sebe. Potrudimo se priličiti vsak svojo družino družini sv. Jožefa. Bodimo trdni, neomahljivi, vztrajni, neumorni!

Poslodavcem in delavcem Gorenjske!

Z ozirom na poseben položaj Gorenjske, kjer se industrija stalno razvija, se je v Kranju otvorila ekspozitura »Javne borze dela«. Urad posluje v bivši Mayerjevi pivovarni, sedaj v stavbni zadrugi »Delavski dom« poleg mostu. Pod njeno področje spadata okrajni glavarstvi Kranj in Radovljica, odnosno ekspoziture OUZD Kranj, Tržič in Jesenice.

Poslodavci in delavci označenega območja se opozarjajo, da se v vseh za-

dehah posredovanja dela obračajo direktno na ekspozituro »Javne borze dela« v Kranju, a ne več na centralo v Ljubljani, ker so se vsi posredovalni posli za gornje-savsko dolino s 1. marcem 1930 prenesli na ekspozituro Kranj.

Ekspozitura je opolnomočena v vseh zadevah posredovanja dela, dočim bo prošnje za brezposelne podpore za enkrat odstopala v rešitev centrali, ker sama za to nima proračunskega kritja.

Javna borza dela v Ljubljani.

Gostinčar agitator in organizator.

Pred leti, ko je bilo naše gibanje še majhno in še ni bilo po mnogih krajih organizacij, je bila vzgoja sposobnih agitatorjev nujno potrebna. Delavsko gibanje sloni na sposobnih agitatorjih in organizatorjih. To velja še danes in je veljalo še prav posebej ob početkih. Poiskati izmed delavstva samega sposobne voditelje in učitelje je bila tedaj prva in glavna naloga našega očeta dr. Kreka. Zato je neumorno zbiral okoli sebe delavstvo, ga učil ter bodril in kazal pot, po kateri si naj zboljša svoj položaj in se uveljavi v vsem javnem življenju. Delavstvo tedaj ni imelo niti volilne pravice, torej tudi nobenega zastopnika ne v parlamentu, ne v deželnih zborih in tudi ne v občinah.

Med najzvestejšimi delavci okoli dr. Kreka je bil v tedanjih časih med drugimi tudi naš tovariš Gostinčar. Usposobil se je pod njegovim vodstvom za neumornega in vztrajnega agitatorja in organizatorja.

Okusil je vse neprijetnosti, katerih je deležen vsak agitator med delavci, bodisi od strani delodajalcev, ali pa tudi od tako zvanih »delavskih prijateljev«. Vedno bivajoč v navskrižnem ognju se je utrdil v neustrašene borca in vztrajal na trdi poti borbe vedno, tudi tedaj,

ko je marsikateri naših tovarišev omahnil in se umaknil.

Bil je zgled pridnosti in požrtvovalnosti. Kolikokrat je imel kako nedeljo kar po tri shode in se je potem še celo noč vozil, da je bil zjutraj v parlamentu na Dunaju. Mislim, da je imel Jože Gostinčar od vseh politikov in javnih delavcev poleg dr. Kreka največ shodov in sestankov.

Gotovo ni koticika na slovenski zemlji, kjer bi naš tovariš Gostinčar ne bil govoril. Vedno živahen in vedno pripravljen pomagati, je snoval reifeiznovke, gospodarske zadruge, konzume in izobraževalna društva, predvsem pa delavske organizacije, bodisi strokovne ali kulturne. Vedno je visoko dvigal zastavo krščanskih socialističnih organizacij ter iste povsod zastopal, povsod branil.

Ni organizacije brez agitacije, temu geslu je vedno ostal zvest, zato tudi danes še povsod uči in bodri in kaže pota, kje naj organizacije poprimejo. Ako organizacije šepajo in nazadujejo, je to znamenje, da popušča borbenost in da so agitacijske sile poklicanih voditeljev popustile. Naj bo tudi v tem pogledu svetel zgled delovanja in borbe zlasti mlajšim močem naš sedemdesetletnik Jože Gostinčar.

Jože Rutar.

Gospodarska kriza v naši državi.

Delodajalci utemeljujejo potrebo, da se socialna zakonodaja poslabša, češ da je gospodarstvo v krizi in da se morajo zato zmanjšati socialna bremena in podaljšati delovni čas.

Poglejmo, kako je z gospodarsko krizo, da vidimo, ali ta zadeva vse družabne sloje enako, in posebno, ako zadeva tiste, ki zahtevajo, da se delovni čas podaljša za dve brezplačni uri celo v industriji.

Kriza kmetijstva in nje posledice.

Po objavljenih službenih statističnih podatkih smo preračunali vse vrste dohodkov kmetijstva in izračunali letni dohodek kmeta v naši državi:

Leta 1923. 4350.30, l. 1924. 4806 Din, l. 1925. 4239 Din, l. 1926. 3518, l. 1927. 3231 Din, l. 1928. 3414 Din.

Iz teh številk se vidi, kako padajo dohodki kmetijstva. Ob enem se pa vidi, kako so ti dohodki majhni. Ko se od zneska odbijejo javna bremena in najpotrebnejši znesek za prehrano, ostane prav malo za pokritje drugih potreb. Ker predstavlja kmečki stan 80% našega naroda, je jasno, da je baš majhna rentabilnost kmečkega dela vzrok gospodarske krize.

Dohodek, ki smo ga izračunali, je povprečni dohodek. V resnici je ta še mnogo manjši pri malih kmetih, posebno v gorskih krajih, ki so jih slabe letine in splošno padanje cene kmetijskih pridelkov popolnoma ugonobile.

Iz takega stanja kmetijstva so nastale sledeče posledice:

1. Zmanjšanje nakupa mestnega blaga, vsled česar so pritegnjeni v krizo tudi oni deli mestne obrti in male trgovine, ki so vasi najbližji.

2. Velik pritek delovnih sil z vasi v mesta, vsled česar je mezda nekvalificiranih delavcev padla od povprečno 35 na 15 do 18 dinarjev dnevno.

3. Kmetijstvo čimdalje manj navezuje naraščaj na kmetijska dela, vsled česar je nastal ogromen dotok otrok z vasi v šole in obrtna podjetja v mestih, tovarne, trgovine in rudnike. Splošna posledica tega je, da se pojavlja v mestih čimdalje večja množica nezaposlenih, posebno pa mladih delavcev in nameščenec, da ni več nikake gospodarske borbe, da trajno padajo mezde in zaslužki, s tem pa konsumno-kupna moč vasi in mest, kar zopet zadeva en del obrti in trgovine.

Velik napredek industrije.

Ni pa tako z velikim kapitalom. Bančni kapital n. pr. v resnici ne kaže velikega razmaha, a zaslužki trajno in gotovo svojih 300 milijonov dinarjev

letno in neprestano drži visoko obrestno mero. Industrija je med tem v absolutnem razvoju. Ona stoji pod varstvom visokih carin. Izkoristila je krizo malih kmetov, delavcev in oslabljenih obrtnikov na ta način, da je dobila cenejše delovne sile. Žal ni objavljenih službenih podatkov o razvoju industrije, a podatki, ki nam jih daje g. Milivoj Savič, načelnik ministrstva trgovine in industrije, v osmem delu svoje knjige »naša industrija, obrt, trgovina in kmetijstvo«, kažejo sledeče:

Poleg nebroj manjših industrijskih podjetij in povečanih vseh obstoječih industrijskih podjetij v državi so bile postavljene v razdobja 1919—1928 sledeče tovarne: 57 tekstilnih, 6 za alkohol in kvas, 2 pivovarne, 10 tovarn bonbonov, čokolade in prepečenca, 5 za suho testo, 14 mlarn, 5 oljaren, 15 strojaren, 6 čevljarjen, 17 kemičnih, 6 pohištenih, 3 za kavčuk, 6 mlinov, 3 luščilnice riža, 3 konzervne, 4 za brikete, 3 papirnice, 1 sladkorna, 10 strugaren, 1 oblačilna, 6 za vašone, 5 livaren, 1 za aeroplanske motorje, 4 za aeroplan, 1 za draguljarstvo, 3 tovarne za puške in municijo, 14 za železne izdelke, 4 steklarne za porcelansko blago in 8 za barve in lake.

To se vidi tudi iz števila zaposlenih delavcev po podatkih zavarovalnih zavodov. Povprečno letno število delavcev je sledeče:

Leta 1923. delavcev 354.257, l. 1924. 459.312, l. 1925. 470.491, l. 1926. 473.506, l. 1927. 508.172, l. 1928. 565.796.

Industrija dela z velikimi dobički. V »Narodnem blagostanju« so objavljene bilance za l. 1928. 43 industrijskih podjetij. Vsa ta podjetja so imela osnovnega kapitala skupno 838 milijonov in 500 tisoč dinarjev. S tem kapitalom so v teku l. 1928. zaslužili bruto 462.621.806.36 ali 76.6%. Ker so odpisali 70.520.351.30 dinarjev ali 8.41%, so izkazali kot čisti dobiček 155.897.058.10 ali 18.59%. Kdo more po teh številkah trditi, da se nahaja v krizi industrija, ki dela s 76% bruto dobičkom?

Največ naših industrijskih podjetij dela s popolnoma zastarelimi stroji, ki so bili v inozemstvu že spravljeni iz tovarn in so bili zelo poceni kupljeni, ali jih je pa enostavno kako inozemsko podjetje preneslo v našo državo, ker se dá tu rentabilneje delati, ker se zastarelost strojev nadomesti z visoko carinsko zaščito in izredno nizkimi delavskimi plačami. In poleg tega je stalno rastla storitev vsakega posameznega delavca. Najlepši primer za to je rudarstvo.

Silni napredek rudarstva.

Poglejmo kakšno je stanje rudarstva v Srbiji po službenih podatkih Generalne direkcije rud. Ako se stanje l. 1919. označi s 100, tedaj se je razvoj gibal sledeče:

* Odstotek je sporen; če odštejemo malo-gruntarje, kočarje in osobenike na kmetih, ki se od svojega in najeteja polja ne morejo preživljati, ne da bi hodili še v dnino drugam, in jih prištejemo delavstvu, je delavski stan pač najštevilnejši v našem narodu. — Uredn.

	število delavcev	mezde delavcev
l. produkcija vrednost		
1920	364-53	379-40
1921	473-45	719-15
1922	639-17	1464-30
1923	834-50	2472-40
1924	819-57	2287-60
1925	1134-60	2116-10
1926	1094-40	2484-50
1927	1222-70	2816-50
1928	1487-90	3564-90

Iz teh števil se vidi, da je produkcija narasla za 14krat, njena vrednost se narasla za 35krat, število delavcev se je povečalo za 5krat a plače za 8krat. Torej so lastniki rudnikov zaslužili pri vsakem delavcu 4krat več v letu 1928. kakor v l. 1919. Po računu generalne direkcije rud je udeležba delavcev na dobičku, ako se računa stanje l. 1919. kot 100 — sledeča: 1920 = 59-93, 1921 = 36-11, 1922 = 23-18, 1923 = 20-29, 1924 = 23-69, 1925 = 22-59, 1926 = 24, 1927 = 25-20, 1928 = 22-81.

Kakor se vidi, udeležba delavcev na dobičku vedno bolj pada. Lastnik rudnika plača danes petkrat manj na delavske mezde, kakor je plačal sorazmerno svojem dobičku l. 1919. To pomeni naravnost fantastični porastek bogastva. Ista slika se dobi, ako se vzamejo podatki iz vse države. V vsej državi je zrastle produkcija za 2-5krat, vrednost proizvodnje 16krat, število delavcev 1-5krat, a delavske plače 2-5krat. Na ta način bi se dalo obračunati posamezne vrste industrije, posebno piva, sladkorja, čevljev, tekstilnih in kemičnih izdelkov, vžigalic in povsod bi se pokazal isti proces, da se vrši ogromno bogatenje kapitalistov na račun stalnega večanja storitev posameznih delavcev.

Ti gospodje torej nimajo nikake pravice govoriti o krizi in zahtevati zmanjšanje onega dela mezd, ki jih izplačujejo delavcem v obliki doneskov za delavsko zavarovanje.

Zahteve delodajalcev — gospodarska katastrofa.

Zamislimo se v položaj, v katerem se nahajajo stotisoči nezaposlenih delavcev. Imamo malo število borz dela in delavci, posebno kvalificirani se jim go-

tovo ne prijavljajo (vsaj polnoštevilno ne), ker so brez vsake moči. Pa vendar se jih je prijavilo, kakor priča izkaz borz dela z l. 1929. 188.233, a od teh je moglo dobiti delo le 41.617, ali vsega 22% prijavljenih, okrog 150.000 pa dela ni dobilo.

Kaj bi pomenilo za naše gospodarstvo zmanjšanje mezd, ki se plačujejo sedaj v obliki zavarovanja in kaj bi pomenili dve brezplačni delovni uri?

1. Še večje zmanjšanje kupne moči — mestne in deželske mase in s tem poslabšanje položaja milijonov delavcev in manjših obrtnikov mesta in vasi.

2. Povečanje mase nezaposlenih z vsemi nesrečami, ki izvirajo odtod.

3. Še večja bremena za občine in državo za pomirjenje nezadovoljnih.

4. Novo povečanje nezasluznega dobička v rokah malega števila kapitalistov.

Za zdrav gospodarski napredek je najvažnejša stvar varovanje in jačanje kupne moči široke mase. Rešitev gospodarske krize v naši državi gre preko podviga dohodkov kmetijstva in preko podviga dohodkov delavca in malega človeka v mestu.

Ko je bil pred dvema mesecema v Ameriki velik borzianski krah in je nastopila nevarnost, da se znižajo delavske mezde, je poklical predsednik republike Hoover 20 šefov največjih industrijskih organizacij in 20 predstavnikov delavskih sindikatov na razgovor, na katerem se je sklenilo, da se nikakor ne smejo zmanjšati delavske mezde, ker ta pot ne vodi do rešitve te gospodarske krize, temveč do nje zaostritve.

Nakupno moč mase je treba dvigniti, ako se hoče, da produkcija raste. Zmanjšati nakupno moč mase se pravi sekati vejo, na kateri gospodarstvo sloni.

In ravno radi ozdravljenja gospodarske krize se ne sme iti po poti, po kateri so šle delodajalske korporacije.

Njihovi predlogi zadovoljujejo samo interese male skupine ljudi, a stoje v nasprotju s splošnimi interesi in potrebami razvoja skupnega narodnega gospodarstva.

Dr. Ž. Topalović,
centralni tajnik del. zbornice.

Delavsko zavarovanje v Jugoslaviji.

Poročilo Filipa Uratnika, tajnika Del. zbornice v Ljubljani, dne 28. febr. v Belgradu.

Sedanje stanje.

Z zakonom za zavarovanje delavcev z dne 30. maja 1902 so zavarovani vsi delavci, razen poljedelskih:

- za slučaj bolezni;
- za slučaj invalidnosti in starosti;
- za slučaj nezgode.

Zavarovanje daje bolnemu delavcu pravico do brezplačnega zdravljenja in denarne podpore v iznosu dveh tretjin zavarovane plače. Ta pravica traja nadalje pol leta. Delavec, ki je nesposoben za delo dalj kot pol leta in to ali radi dolgotrajne bolezni, ali radi starosti, bi moral dobiti po zakonu invalidno rento v iznosu mesečnih 100—400 dinarjev. To je zavarovanje za slučaj invalidnosti in starosti. Resnično pa je to zavarovanje za slučaj onemoglosti, ker imajo pravico do rente samo delavci, ki so glasom zdravniškega izkaza za delo nesposobni. Le 70 let star delavec bi mogel dobiti rento tudi brez zdravniškega potrdila, a v takem slučaju je delanezmožnost pač očitna.

Izvedba te panoge zavarovanja za onemoglost in starost je odgodena z zakonsko novelo. A s to novelo je minister za socialno politiko tudi pooblaščen, da more takoj uvesti to zavarovanje za one panoge, ki niso v gospodarski krizi. To pooblastilo se do sedaj niti v enem primeru ni rabilo. Tako resnično obstoji samo zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode pri delu.

Zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode izvajajo eni in isti zavarovalni organi. Naše zavarovanje je toraj organizirano na načelu enotnosti zavarovanja.

Po zakonu je Osrednji urad za zavarovanje delavcev edini nosilec delavskega zavarovanja za vso državo. On izvaja zavarovanje preko krajevnih organov. Drugo načelo našega zavarovanja je toraj načelo centralizacije zavarovanja z enim nosilcem zavarovanja za vso državo.

S poznejšim zakonom so izvzeti iz obsega splošnega delavskega zavarovanja

rudarji in železničarji. Leta 1928. je bilo zavarovanih pri splošnem zavarovanju, to je pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu in njegovih krajevnih organih povprečno 565.796 delavcev. Pri krajevnih bratovskih skladnicah je bilo zavarovanih 50.440 rudarjev. Bratovske skladnice obsegajo vse tri panoge zavarovanja. Pri humanitarnih fondih prometnega osebja je bilo zavarovanih za slučaj bolezni 75.100 železničarjev. Zavarovanje železničarjev za slučaj nesreče izvaja država sama. Stremljenje, da se uprava decentralizira, je dovedlo do tega, da so se izvzeli iz splošnega zavarovanja tudi zasebni nameščenci, za katere so se osnovali nekake društvene blagajne, ki imajo značaj krajevnih organov splošnega zavarovanja.

Dosedanji rezultati splošnega zavarovanja.

Dosedanji rezultati splošnega zavarovanja so razvidni iz sledečih števil. Letni prinos zavarovanja je znašal l. 1928 v milijonih dinarjev:

za bolezensko panogo . . .	279,2
za nezgodno panogo . . .	64,5

Za izvedbo še ne izvedenega zavarovanja za slučaj onemoglosti bi bil potreben nadaljnji prinos v znesku 139,6 milijonov dinarjev.

Vsak delavec je plačal v tem letu povprečno za zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode 246,7 Din, ali 4,7 Din na teden. Vsak delodajalec je plačal za delavca v korist omenjenih panog zavarovanja letno 360,7 Din ali 6,8 Din tedensko.

Od dohodkov za slučaj bolezni je bilo porabljenega: za denarne podpore bolnim delavcem 86,6 milij. dinarjev. Za oskrbo v bolnicah in sanatorijih 50 milij. dinarjev. Za zdravlila 28,5 milij. dinarjev. Za zdravnike in zobozdravnike 30,5 milij. dinarjev. Za razne upravne stroške 13 milij. dinarjev. Ta panoga zavarovanja je zaključila s knjigovodskim presežkom v

znesku 28 milij. dinarjev. A ta presežek se bo uporabil v glavnem za odpise predpisanih a ne plačanih prispevkov. Delodajalci dolgujejo zavarovanju na prispevkih ob zaključku l. 1928. skupno 170 milijonov dinarjev.

Administrativni aparat našega zavarovanja stane: ako bi bil zaposlen pri našem zavarovanju na 500 zavarovancev po en uradnik, kar se smatra v drugih državah za normalno, bi iznesla povprečna mesečna plača uradnika 2.350 Din, povprečni donos za penzijski fond namoščencev pa 300 dinarjev.

Za zavarovanje za slučaj nesreče je bilo izdano l. 1929 v milijonih dinarjev:

za rente in podpore	20,2
za zdravila in zdravnike	3,4
za upravne stroške	12,2
za kapitalno pokritje	27,9

Kakšne izpremembe sedanjega stanja zavarovanja zahtevajo delavci?

Delavci zahtevajo predvsem, da se izvede zavarovanje za slučaj starosti in onemoglosti. To zavarovanje je stvarno samo zavarovanje onemoglih in za delo nesposobnih delavcev. Potem bi delavci imeli pravico na rente od 10 do 400 Din mesečno. Jasno je, da delavci te minimalne zneske za eksistenco že danes od nekoga prejema in porabljajo. Razven tega zahtevajo delavci, da se garantirajo te datjave njim kot pravica in da ne bodo miloščina, kakor so danes.

Delavci mislijo dalje, da je treba pristopiti resno k problemu zavarovanja poljedelskih delavcev. Delavci trdijo, da so postavljeni prispevki in rente za slučaj onemoglosti v sedanjem zakonu tako nizko, da jih ni mogoče še dalje zniževati, ker bi postalo to zavarovanje sicer brezpredmetno.

Kakšne izpremembe sedanjega stanja zahtevajo poslodavci?

Poslodavci zahtevajo, da se razveljavijo zakonska veljavnost onih členov zakona o zavarovanju delavcev, ki govore o zavarovanju za slučaj onemoglosti. Oni zahtevajo, da se izvede to zavarovanje z uredbo in to v razumnih mejah, ki pa se točneje ne ugotavljajo. Poslodavci zahtevajo, naj nosijo v bodoče delavci, poslodavci in država enak del prispevkov za slučaj bolezni in onemoglosti, a od prispevka za slučaj nesreče, ki so ga nosili doslej sami poslodavci, polovico poslodavci, polovico delavci.

Z vsem tem bi se znižal prispevek poslodavcev za zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode od sedanjih 204 milijonov dinarjev na 125 milijonov dinarjev.

Ako bi se izvedlo zavarovanje za slučaj invalidnosti in starosti v sedanjem obsegu in porazdelili prispevki po predlogih poslodavcev, bi plačevali v bodoče poslodavci za vse tri vrste zavarovanja 171 milijonov dinarjev, torej za 33 milijonov manj, kakor sedaj samo za dve panogi zavarovanja. Delavci bi plačali 171 milijonov dinarjev, torej za 32 milijonov dinarjev več, nego dosedaj za dve vrsti zavarovanja. Poslodavci zahtevajo torej, naj nosi stroške za zavarovanje za slučaj onemoglosti v celoti država. Od sedanjih prispevkov poslodavcev pa naj jim plačajo 32 milijonov delavci, za kar naj se tem poviša prispevek. Če tudi pod temi

pogoji za izvajanje zavarovanja za slučaj onemoglosti ne bi bilo potrebno, da bi se poslabšale ostale panoge zavarovanja, so stavili poslodavci predloge, ki zmanjšujejo v veliki meri podpore, do katerih imajo delavci pravico po sedanjem zakonu.

V pogledu zavarovanja za slučaj nezgode zahtevajo poslodavci, da bi se zmanjšale vse rente za 25%. Invalidi z delovno nesposobnostjo do 35%, bi ostali glašom tega predloga brez rente. Razven tega predlagajo poslodavci, da se zamenja sistem kapitalnega kritja. S tem bi se prištedilo v prvih letih precej, zato pa bi se kasneje povišal nezgodni prispevek na dvojno sedanjo izmero. Številčno bi se prištedilo s poslabšanjem bolniških datjav nad 30 milijonov Din.

Ko se obračunajo vsa zmanjšanja sedanjih delavskih prejemkov od zavarovanja, se dobe sledeče številke (v milijonih dinarjev):

1. na hranarini	10,
2. na dečji opremi	13,
3. na porodniških podporah	2,
4. prekratko zavarovanim	6,
5. radi izključitve pod 35% nesposobnih	5,
6. na splošnem zmanjšanju rent za 25%	5,
7. začasno zmanjšanje vsled prehoda od sistema kapitalnega pokritja na sistem letnega pokritja	30,

skupna delavska izguba 71.

V pogledu uprave zahtevajo poslodavci, da se da poslodavcem možnost, da zavarujejo svoje delavce v lastnih podjetniških blagajnah z značajem sedanjih okrožnih uradov; da se osvobodijo vsi poslodavci dolžnosti, da prijavljajo uradom za zavarovanje delavcev svoje delavce; da se osvobodijo vsi poslodavci, ki zaposlujejo manj kakor 25 delavcev, dolžnosti prijavljati uradom za zavarovanje delavcev svoja podjetja. Nujne evidence bi sestavljali okrožni uradi za zavarovanje delavcev samo na podlagi prijavi delavstva. Četudi bi bila evidenca pod temi pogoji zelo težka, se otežuje po predlogih poslodavcev tudi kontroliranje podjetij od strani uradnikov zavarovanja.

To so oficijelne zahteve poslodavskih organizacij. Kakor se iz teh zahtev razvidi, so tu velika nasprotja. Delavci smatrajo, da ogrožajo poslodavske zahteve samo eksistenco delavskega zavarovanja. Najnevarnejše so one zahteve, ki pomenijo po svojem bistvu popolno desorganizacijo uprave zavarovanja.

Kako se bo ta borba končala? Kako se mora končati? Mi upamo, da bo prišlo konec koncev vendarle do zavarovanja za slučaj onemoglosti in starosti in do napredka delavskega zavarovanja v vseh njegovih panogah. Mi se nadejamo, da ne bo hotel nihče, ki sodeluje pri tej reformi delavskega zavarovanja vezati svojega imena z reformami, ki bi značile poslabšanje našega delavskega zavarovanja in popolno desorganizacijo ustanov, ki gledajo v nekaterih pokrajinah naše države na 40- in večletne tradicije. Delavci pričakujejo, da bo pomenila perioda oživljenja zakonodajne konstruktivnosti zanje napredek, a ne nazadovanje.

RADIO JOŽE MARKEŽ, JESENICE
Solidna posrežba. Dobi se tudi na obroke.
Oglejte si stalno radio razstavo!

Lepši zobje
SARGOV

KALODON

Zakon o zaščiti delavcev.

Poročilo V. Pfeiferja, tajnika Delavske zbornice v Zagrebu, dne 28. februarja v Belgradu.

V krog ljudi, ki ga je treba s socialno-politično zakonodajo zaščititi, spadajo vse ljudske plasti, ki za določen čas dajejo drugim svojo telesno in umsko delovno silo in to proti dnevnini, oziroma plači. Takih na naši delavski zaščitni zakonodaji neposredno interesiranih je po statistiki socialnega zavarovanja:

Zavarovanih pri OUZD (oktober) 1. 1928 644.943 članov; zavarovanih pri bratovskih skladnicah leta 1927 50.440 članov; zavarovanih pri humanitarnih fondih (železničarji) leta 1927 70.100; skupaj 770.483 članov.

Ako se dodajo temu številu tudi člani družin, potem se krog onih, ki so zainteresirani na obstoju naše delavske zaščitne zakonodaje gotovo dvigne na okrog dva milijona prebivalcev naše države. Z drugimi besedami: zakonska delavska zaščita ne predstavlja samo interesa nekega ozkega sloja ljudi, temveč je življenjsko vprašanje velikega dela našega prebivalstva.

Kar se tiče zakona o zaščiti delavcev, je najbolje, da poslušamo strokovne kroge najvišje državne uprave same.

Letopis o delu ministrstva za socialno politiko v letih 1918—1921 je namreč presodil zakon z besedami: »Nastala je nujna potreba, da se začne čimprej z unifikacijo celokupne obstoječe delavske zakonodaje v državi. Končni rezultat tega dela je Zakon o zaščiti delavcev, ki obsega vse glavne odredbe iz raznih dosedanjih zakonov in odredb, ki se nanašajo na delavsko zaščito in ki so dosedaj veljali v posameznih oblasteh naše nove države. Ta zakon s svojimi odredbami predstavlja skoro eno najobširnejših kulturnih tvorb naše mlade države od njenega nastanka pa do danes. Ta zakon vsebuje vse najpotrebnejše moderne zaščitne mere delavskega razreda, in krepak korak na polju demokratizacije in civilizatorske akcije naše države; tako krepak korak, da more biti na to ponosna in da more v tem oziru mirno stati v vrsti najkulturnejših držav. Za delavski razred pomeni ta zakon ogromen dobiček, ki mu bo pomagal, da se hitro materialno in kulturno dvigne in uvidi, da je današnja država in današnja državna ureditev trdna in da ima skrbeti za delavski razred in njegove interese tako, kot tudi za druge razrede.« Tako letopis ministrstva.

Zakon o zaščiti delavcev velja za vsa obrtna, industrijska, trgovska, prometna, rudarska in njim slična podjetja, v katerih je zaposleno pomožno osebje, brez ozira, ali so v službi pri privatnih osebah ali javnih družbah.

Zakon za zaščito delavcev pa ne vsebuje odredbe o reševanju sporov zaradi zaščite delavčevega zasluga, o odgovornem roku in o drugih delovnih pogojih. Ta razmerja so urejena že v starih obrtnih predpisih.

Naša socialno politična zakonodaja dosedaj še ni docela izvedena; celi oddelki zakona o zaščiti delavcev niso izvedeni. One odredbe naše socialno-politične zakonodaje pa, ki so se tu in tam tudi izvedle in katere se tu in tam tudi izvajajo, se gotovo v 75 odstotkih na tak način izvajajo, kot da bi niti eden teh zakonov ne obstojal in niti ne bi obstojale kazenske odredbe.

S tem lahko preidemo na razpravo o onem, kar delodajalci in gospodarji razumejo pod »formulo«: revizija socialno-politične zakonodaje.

Na poziv ministrstva socialne politike glede predloga za revizijo naše socialno-politične zakonodaje so delodajalske korporacije in komore stavile obširne predloge. Značaj teh predlogov se najbolj vidi iz pojasnil, ki so jih dali pozneje gospodu ministru socialne politike in narodnega zdravja radi kritike z delavske strani delodajalci sami.

Med drugim pravijo tudi to:

»Zakon o zaščiti delavcev je šel tako daleč, da njegova striktna izvedba ovira razvoj gospodarstva. Zakon gre v nekaterih odredbah dalje kakor zakonodaja držav, ki so gospodarsko močnejše od

naše. Zakon je šel dalje kot washingtonske konvencije.

Ako se hoče, da naše gospodarstvo svoje delo aktivira, kar bi koristilo ne samo delodajalcem, temveč tudi državi in delavcem, se mora dati gospodarstvu večja svoboda.

Podjetnik mora postati gospodar v svojem podjetju, v katerega žrtvuje se vsega, vse imetje in bodočnost svoje rodbine. Zato je treba spremeniti mnoge odredbe, ki jemljejo podjetniku pravico upravljati podjetje po stvarni potrebi, ali ki mu dajejo obveze, ki ga onesposobljajo voditi boj proti tuji konkurenci.

Kakor dokazi, tako tudi ti razlogi silijo k temu, da se mi ne smemo ravnati v socialni zakonodaji po naprednejših državah in še manj, da jih prekosimo v liberalnosti.

Ako hočemo objektivno razložiti zahteve delodajalcev, moramo ugotoviti, da bi pomenilo ustreči njihovim zahtevam, likvidirati našo zakonsko zaščito. Ko to vemo, se vprašamo, kaj naj rečejo na take zahteve delavci in nameščenci? Na trditve delodajalskih korporacij, da so bremena naše zakonodaje za zaščito delavcev nevdružne, moramo odgovoriti — upoštevajoč našo prejšnjo ugotovitev o faktu in izvajanju zakonskih predpisov — da so te njihove trditve neutemeljene in da niso nastale radi bremen, ki jih zakonodaja nalaga, temveč radi teženj, da se vsaka socialno-politična zaščita in zavarovanje delavcev in nameščencev, pa naj bi bila še tako slaba — ne samo faktušno sabotira, temveč tudi formalno odpravi.

Poudarjamo, da obstoječi zaščitni zakoni delavcev in nameščencev v naši državi ne odgovarjajo zahtevam, ki se v naših razmerah in v naši državi smejo in morajo postaviti v pogledu socialno-političnega skrbstva. S tem tudi priznamo, da je potrebno, da se ono, kar je pomanjkljivo — dopolni, in da je potrebno, da se to, kar v obstoječih zakonih morda ni jasno, z naredbami, navodili, pravilniki itd. točno obeleži in za izvajanje točno definira.

Načelno zahtevamo unifikacijo socialne zakonodaje.

Splošna načela delavskega zavarovanja morajo biti postavljena v splošnih zakonih, ki naj veljajo za vse delavske in nameščenske kategorije v zasebnih in javnih podjetjih.

S posebnimi zakoni, ako je to potrebno, se smejo ta splošna načela izpopolniti ali izboljšati, nikakor pa ne poslabšati.

Zato želimo, da naj bo ministrstvo za socialno politiko centralni državni organ celokupne javne zaščite delavcev in nameščencev vseh kategorij in da v tem pogledu preneha pristojnost drugih ministrstev. Posebno poudarjamo, da naj to velja tudi za rudarsko in železničarsko pomožno osebje, ki se sedaj nahaja v pogledu zaščite in zavarovanja izven pristojnosti ministrstva za socialno politiko.

S tem je v celoti ocenjena opravičenost zahtev delodajalcev.

Zato se pa tembolj kaže opravičenost delavskih in nameščenskih zahtev, ki kulminirajo v formuli, da je treba našo zaščitno zakonodajo v prvi vrsti izvesti, in šele potem morebitne pomanjkljivosti izpopolniti. Na podlagi vsega, kar smo danes ugotovili in kot zahteve delavskega razreda postavili, moremo narediti sledeči zaključek:

Delavske organizacije niso nikdar zahtevale revizije naše socialno-politične zakonodaje, temveč so od postanka tega zakona pa do danes delale le na to, da se zaščitna zakonodaja izvede in da se njene neuvaževane odredbe uvažujejo in izvajajo. Delavstvo se je zavedalo, da naša zakonska zaščita ne odgovarja vsem njegovim zahtevam, ki jih ta postavlja radi težkih gospodarskih in zdravstvenih prilik delavstva in nameščenstva v naši zemlji. Zato je delalo na to, da se nedostalki zakonodaje dopolnijo in da

se neizvedene in sabotirane odredbe izvedejo in izpolnijo.

Na podlagi teh ugotovitev navajamo sledeče glavne zahteve:

Zakonske odredbe o omejitvi delovnega časa, o nedeljskem počitku in nočnem miru, o zaščiti delavskih zaupnikov, o zaščiti žena in otrok in mladinskih delavcev — se morajo strogo izvajati in dopolniti z večjo zaščito vajencev.

Odredbe o nadzorstvu izvajanja delavskih zaščitnih zakonov je treba kar najločneje izvajati, posebno pa se mora kontrolirati izvajanje odredb o higien-sko-tehnični zaščiti.

Posredovanje dela je treba izpopolniti in institucije, ki so za to določene, naj temelje na načelu samouprave in naj se usposobijo za boljše vršenje svojih nalog.

Ko se bo izenačevala obrtna zakonodaja, naj se zaslišijo tudi delavski zastopniki in naj se pokličejo k sodelovanju. Materialne odredbe nove obrtne zakonodaje ne bi smele pomeniti ukinitve zakonske zaščite in doseženih ureditev delovnih in službenih odnosov delavcev in nameščencev.

Vse predpise glede reguliranja delovnih in mezdnih pogojev je treba organsko zvezati v enotno delovno pravo, in pri tem ne izključiti možnosti, da se izdajo posebni zakoni za posebno pojavačno zaščito posameznih delavskih in nameščenskih skupin.

Iniciativno delo delavskih in nameščenskih strokovnih organizacij je treba smatrati za temelj vsake socialne zaščite. Zato je treba brez ozira na mednarodne obveze zakonsko zajamčiti popolno svobodo njihovega delovanja.

Dvojno zimsko veselje

daje ličnost lepe in pedantno čiste volnene obleke. Ako se ne pere kakor je treba, se siisne in daje utis stare ponosne obleke. V mlačni raztopini Schichtovega Radiona se stvari nalahko očmejo in ostanejo mehke in lahke ter varujejo svojo prvotno barvo in sveži ton. Celi ta posel se opravlja hitro in brez truda, ako se uporablja

Jugoslovanska strokovna zveza.

Železničarski vestnik.

Disciplinski postopek po zakonu o državnem pomožnem osebju.

(Nadaljevanje.)

Običajno se začne disciplinska preiskava z zaslišanjem obdolženca, kateremu se mora prej priobčiti, zakaj se vpiči zoper njega disciplinska preiskava. Lahko se pa tudi pred zaslišanjem obdolženca zberejo podatki in se šele na podlagi teh zasliši obdolženec.

Pri zaslišanju obdolženca ali prič ne smeta biti prisotna tožitelj in branitelj. Pač pa se priobči zapisnik tožitelju in obdolžencu, ki mora potrditi priobčitev na koncu celotnega zapisnika.

Če zaslišanec noče potrditi svoje izpovedi, se to zabeleži v zapisniku na koncu njegove izpovedbe.

Po končani preiskavi izroči preiskovalec vse spise direktaciji, ki sme nadaljnje postopanje ustaviti ali obdolženca administrativno kaznovati ali pa oddati zadevo disciplinskemu sodišču v sojenje. Svojo odločbo priobči obdolžencu pisмено; če pa se izroči zadeva disciplinskemu sodišču, se mu izroči prepis tožbe.

Obtoženec ali njegov branitelj sme pred odrejeno razpravo pregledati preiskovalne spise, napraviti beležke ter do dne razprave predložiti sodišču tudi pisмено obrambo.

Če je branitelj državni uslužbenec, ne sme sprejeti od obdolženca nobene nagrade. Tudi je ne sme določiti disciplinsko sodišče niti temu niti odvetniku, če ga ta brani. Pač pa se lahko z odvetnikom privatno pogodita za nagrado.

Disciplinski razpravi smejo prisostvovati obtoženec, branitelj in tožitelj, njih izostanek pa ne preprečuje sodne razprave, ako se ugotovi, da je bil poziv na razpravo izročen po predpisih.

V slučaju pa, da bi se moral obtoženec kaznovati z odpustom, pa ni podal pisмене obrambe niti ni prisoten on ali njegov branitelj, se razprava preloži na drug čas. Takrat se pa vrši razprava v vsakem oziru.

Predsednik disciplinskega sodišča lahko pozove na razpravo tudi priče in izvedence, ki se smejo zapriseči.

Predsednik ali njegov namestnik, ki vodi razpravo, ima pravico vsakočar, ki moti poslovanje ali rabi žaljive izraze, pozvati k redu, ga administrativno kaznovati ali ga tudi odstraniti iz prostora. Predsednik disciplinskega sodišča sme v teh primerih izrekatoli tolike denarne kazni, kolikršne sme izrekatoli načelnik odeljenja.

Pri razpravi se najprej pretresa zadeva radi event. dopolnitve ali pojasnila,

nato dobi besedo tožitelj, za tem pa branitelj ali obtoženec, ki ima vedno poslednjo besedo. Temu sledi tajna seja, pri kateri so navzoči samo člani sodišča in zapisnikar. Mnenja, predlogi, izjave in glasovanja, ki so bila na tej seji, se ne smejo priobčiti nikomur.

Sodniki pri disciplinskem sodišču niso vezani na dokazna pravila, ampak sodijo po svobodnem prepričanju. Morajo pa skrbno oceniti vse okolnosti, ter oddati svoja mnenja in glasovati na podlagi obstoječih zakonskih predpisov. Člani sodišča so dolžni glasovati, glasovanje pa se začne pri sodniku, ki je najmlajši po činu.

Disciplinsko sodišče obtoženca ali oprosti ali pa izreče, da je kriv administrativnega ali disciplinskega kaznivega dejanja. Administrativno ga potem kaznuje pristojna službena edinica. Če pa sodišče spozna, da je uslužbenec kriv disciplinskega kaznivega dejanja, ga kaznuje z disciplinsko kaznijo.

Disciplinske kazni so:

1. pismen ukor,
2. odtezanje rednih prejemkov razzen stanarine največ do dveh let, toda ti odtegljaji ne smejo biti na mesec večji kakor 20%,
3. upokojitev brez odtezanja pokojninskih prejemkov,
4. upokojitev z odtezanjem pokojninskih prejemkov največ do 20% na mesec, toda to odtezanje more trajati največ 10 let,
5. odpustitev iz službe. Če je uslužbenec že imel pravico do pokojnine, izgubi to pravico v slučaju odpusta samo zase.

Pismeni ukor in odtezanje prejemkov ima za posledico ustavitve napredovanja v višjo stopnjo plače in stanarine, in sicer največ za tri leta. Dolgost časa ustavitve napredovanja se odreja z razsodbo disciplinskega sodišča.

Z odpustitvijo iz službe se kaznuje radi tatvine, prevare, utaje, falzificiranja listin, sprejemanje mite, radi pijanosti v službi pri osebah, ki so zaposlene neposredno pri prometu, zaradi česar bi trpela pravilnost in varnost prometa. Uslužbenec, ki je bil v dveh letih trikrat disciplinsko kaznovan, se tudi odpusti iz službe.

Razsodbo discipl. sodišča razglasi predsednik takoj ustno, razen tega pa se mora priobčiti pisмено najkeseje v osmih dneh obtožencu in tožitelju.

Če se razsodba ne more priobčiti obtožencu osebno, se objavi v uradnem listu pristojne direktije. V osmih dneh

GRAMOFONI KOLO!
Vse kar rabite, kupite dobro in po ceni v trgovini z mešanim blagom

RADOSLAV
DOLINAR
Jesenice

(letna nagrada popust 5%).

po objavljenju te razsodbe se smatra, da je priobčena obtoženci. Zato nima nobenega smisla izbegavati ali odklanjati podpis na potrdilu o prevzemu razsodbe.

V teku 15 dni po priobčitvi ali objavi razsodbe disciplinskega sodišča I. stopnje se lahko vložijo pritožbe na disciplinsko sodišče II. stopnje. Pritožba se vložijo pri discipl. sodišču I. stopnje službenim putem.

Disciplinsko sodišče II. stopnje ima pravico razveljaviti razsodbo sodišča I. stopnje in odrediti ali novo preiskavo ali dopolnitev preiskave ali novo razpravo pri sodišču I. stopnje, da izreče novo razsodbo. Če pa spozna, da je postopanje disciplinskega sodišča pravilno, potrdi razsodbo ali pa jo predružači in izreče drugo sodbo. Proti tej razsodbi ni dopustna pritožba, postane izvršna takoj po priobčitvi ali razglasitvi v službenem listu.

Ko postanejo disciplinske razsodbe izvršne, jih mora pristojno oblastvo takoj izvršiti. Na podlagi same razsodbe se še ne sme začeti odtegovati prejemke ali uslužbenec razrešiti službe, ampak se mora počakati na odlok (rešenje) pristojnega oblastva (direkcije, ozir. generalne direkcije). Po čl. 120 zakona o drž. prom. osebju potrdi prestanek službe po izvršni razsodbi ono oblastvo, ki ima po navedenem zakonu pravico postavljati uslužbenca. (Dalje prih.)

Občni zbor Osrednjega odbora Prometne zveze.

Občni zbor P. Z. Z. J. se bo vršil 6. aprila ob pol 10 dop. v restavraciji hotela Miklič. Točneje obvestilo sledi pisмено! — Osred. odbor.

Skupina Ljubljana je sklenila, da uvede za svoje člane strokovna predavanja in sicer vsak torek ob pol 19 zvečer v prostorih zveze. Ako pade na ta dan praznik, odpade predavanje. Prvo predavanje se vrši 1. aprila t. l. Pozivamo tovariše, da se z ozirom na važnost teh predavanj udeležijo teh sestankov v čim večjem številu.

Skupina Ljubljana je imela dne 23. februarja 1930 svoj redni občni zbor, na katerem so bili izvoljeni sledeči tovariši: predsednik Kihsovec Albert, žel. uradnik; podpredsednik Otič Pavel, vlakovodja čin. III.; tajnik Gorše Albin, pis. mčjo; blagajnik Vahen Mihael, vlakovodja čin. III.; odborniki: Kern Franc, sprevednik, Bitenc Josip, zavirač; nadzorni odbor: Mrežar Franc, prtljažnik zvan. I., Lichtenegger Franc, vozopisec zvan. II., Keršič Josip, kotlar; zastopnik vlakospremnega osebja: Golič Ivan, vlakovodja čin. III. — Nadalje se obvešča vse člane, da so s pobiranjem članarine za skupino Ljubljana, poverjeni sledeči tovariši: Gorše Franc, Gorše Albin, Vidovič Ivan in Bizilj Jožef. Sicer pa člani lahko plačujejo članarino vsaki dan od 15 do 18 v prostorih Prometne zveze.

Zahvala. Podpisani se iskreno zahvaljujem osrednjemu odboru za nakazano mi podporo v znesku 200 Din, katero sem prejel radi moje nezgode. — Jerina Ivan, Rakek.

Mednarodni urad dela l. 1929.

Leto 1929. moremo označiti kot eno najbolj ugodnih in plodovitih za mednarodni urad dela. V prvi vrsti so bili doseženi uvaževanja vredni uspehi v pogledu mednarodne ureditve delovnega časa — 8 urnega delavnik. Stremjenja za revizijo Washingtonske delavske konvencije o osemurnem delavniku — izišla iz tabora kapitalistov — niso ostala brez posledic. Angleška vlada je uradu dela službeno sporočila, da namerava čimprej podvzeti vse potrebne mere za ratifikacijo konvencije o osemurniku. Tudi nemška vlada je predložila parlamentu osnutek zakona za brezpogojno ratifikacijo washingtonske konvencije o osemurniku. Brž ko bosta ratificirali to konvencijo Nemčija in Anglija, bo stopila v polno veljavo tudi pogojno ratificirana tozadevna konvencija v Franciji. Ostale države bodo pa sledile tem kar avtomatično.

Poleg tega so bila v letu 1929. izvršena vsa pripravljala dela, da se raztegne območje veljavnosti konvencije o osemurnem delavniku in se le-ta mednarodno zagotovi — tudi zasebnim nameščencem in pomorščakom. Pričakovati je, da bodo za to potrebne mednarodne konvencije sprejete na konferenci l. 1930.

Konferenca vseh mednarodnih v mednarodnem uradu dela včlanjenih držav se je v tem letu izjemoma sestala dvakrat. Prvič meseca junija, ko je raz-

pravljala o prisilnem delu v kolonijah, o delovnem času zasebnih nameščencev, o preprečevanju nezgod in o zaščiti pri nakladanju in razkladanju ladij zaposlenih delavcev proti nezgodam. In meseca oktobra, ko je razpravljala o v pomorstvu zaposlenih delavcih in nameščencih.

Prvič je v tem letu razpravljala mednarodna konferenca dela, zlasti za tako zvane kolonijalne narode o zelo pomembnem vprašanju prisilnega dela. Ta konferenca je razumljivo pri azijskih in afriških narodih vzbudila znatno zanimanje. Samo na sebi pa dokazuje stremjenje urada dela, da se izvajajo socialno politična načela mirovnihih pogodb res po vseh državah, ki so bile udeležene in interesirane pri sklenitvi teh mirovnihih pogodb.

Tudi ratifikacije mednarodnih delavskih konvencij so zadovoljivo napredovale. Skupno je bilo leta 1929. ratificiranih 51 konvencij in se je število njih zvišalo od 333 na 384. Razveseljivo

Najnovejša zaloga šivalnih strojev, koles, gramofonov, velika izbira gramofonskih plošč (slovenske pesmi, kuplet, koncerti ter plesi itd.). — Cene nizke!
Na obrokel

je tudi, da je kontrola nad izvajanjem ratificiranih konvencij vedno ostrejša.

Posebnega pomena je tudi znanstveno delovanje mednarodnega urada dela, na katerem gradi urad dela svoje zakonodajno delovanje. V zadnjem letu je izvršil urad obširno anketo o delovnih pogojih v tekstilni industriji. Dalje je izdal obširno delo o selitvenih gibanjih, o izseljeniških zakonih in mednarodnih izseljeniških pogodbah. Dalje je izvršil anketo o stanju socialnega zavarovanja in socialnega skrbstva v različnih državah, o preprečevanju nezgod šoferjev, o delovnih pogojih v filmskih ateljejih, o brezposelnosti duševnih delavcev itd. V zadnjem letu je tudi izšel 4. zvezek znanstvenega dela o pravu strokovnega združevanja. Dalje je urad dela nadaljeval raziskavanja o ureditvi razsodišč med delavci in delodajalci in o temeljnih načelih kolektivnih pogodb.

Ko je zasedanje društva narodov v preteklem letu s posebnim sklepom pozvalo urad dela k sodelovanju pri reševanju svetovne premogovne krize, se je mogel urad na podlagi svojih že od leta 1925. vodenih raziskavanj o plačah in delovnem času ter drugih delovnih pogojih v premogovni industriji, temu takoj odzvati. Že 6. januarja 1930. se je vršila pripravljala tehnična konferenca urada dela ob udeležbi vseh evropskih držav, ki producirajo premog. Tako je mednarodni urad dela v splošnem zadovoljivo vršil svoje naloge tudi v zadnjem letu. Gibalo mednarodnega socialno političnega napredka pa ostane slej ko prej le moč in upliv delavskih strokovnih organizacij, ki raztezajo svoje delovanje v vse države in so internacionalno združene v skupno fronto. V. P.

CENTRA JESENICE

Kralja Petra cesta šte. 198

Pierre l'Ermitte:

13

Kako sem ubila svojega otroka

Sedmo poglavje.

Včasih — toda prav malokdaj — se je Dominik opogumil in vstal zgodaj. Bil je sila nervozen, da ni bil zjutraj za nobeno delo kakor mati, v katero se je vrgel. Ni vedel, kedaj je treba iti spat, in potem seveda tudi ne, kedaj je treba vstati.

Ob četrtkih pa se je vendar prisilil in tu pa tam prišel k maši v patronažo.

Vedno je odhajal pokrepčan in z novim pogumom v srcu.

V patronažo je bila res družinska maša: v sredi župnik in okoli njega dvesto dečkov, katerim razlaga vzvišeno dejanje, ki se vrši na oltarju. Z njimi je molil za njihove starše in za domovino, za one, ki trpe po podstrešnih izbah in za bolnike, zlasti pa še za one, ki so sami in zapuščeni in ki brez Boga umirajo po bolnicah.

Pri Spominu umrlih jih je spomnil njihovih rajnih, da pri njegovih otrocih ne bi bila »srca živih grobovi mrtvih«. Spomnil jih je na dobrotne patronaže, znane ali neznane služabnike domovine in na duše onih, za katere so še posebe dolžni moliti, in poslednjič na najbolj zapuščene.

Vsak četrtek je nekaj odraslih članov pobožno prejelo sv. obhajilo, da bi dali mlajšim zgled, da ne bi hodili k sv. obhajilu samo v tropah in gručah in da se jim ni treba sramovati pred ljudmi.

Neki četrtek je bil župnik ves drugačen in z neko posebno skrbjo jim je priporočil, naj molijo za nekega svojega tovariša, ki je prišel v nevarnost. Dominik je vse prevprašal in izvedel, da je župnik menil nekega poštenega dečka, ki je imel pravo ime in priimek, a so ga v patronažo vsi klicali za Copinaudja.

Copinaud, neotesan in razkuštran plavolas dolgin, je bil korenjak in izvršten telovadec. Pa ravno to ga je zavedlo.

Nekoč je zaupal župniku, da »izgublja vero«. Župnik Firmin ni tega takrat prvič slišal in ga ni niti vprašal, kateri novi dokaz proti veri je našel; samo dobro ga je pogledal v oči in mu je zastavil nepričakovano vprašanje:

»Kakšne lase pa ima? Kostanjeve ali pšenične?«

Dobro je poznal Copinaudja, ki ni bil hudooben, toda preveč omahljiv in sentimentalen kakor vsi mladi ljudje, ki nič kaj radi ne vidijo duhov-

nika in ki so že vnaprej izgubljeni, če jih kdo vedno krepko ne vodi in zavrača.

Copinaud je priznal, da ima kostanjeve lase, kar je župnik že vedel, ker so mu drugi vsi natanko razložili.

Fant je bil prej kakor ptiček brez gnezda, a potem je doživel novo pustolovščino, mnogo hujšo, ker je bila dosti bolj prostaška in razuzdana. Dušni pastir mora biti pripravljen na vse: na največje čednosti in včasih, žal, tudi na najhujše lopovščine.

V predmestju je burno plalo sejmsko življenje. Ob takih prilikah je imel župnik vedno polne roke dela. Kdo naj pomiri preproste ljudi, ko ti ves okraj zmešajo najbolj vratolomne in hrumeče mamljivosti, ki se pojavijo na trgu: stari leseni konjički in nanovo pozlačeni prašički ali ribe, ki jih je gnala para ali elektrika, da so se bliskale na solcu in dajale čudne glasove; strelišča in prevarljive igre, čarovnice in krotitelji in krotiteljice divjih zveri, rokoborci in cirkuške jahalke, vrto-glave gugalnice in posebne priprave, ki povzročajo morskno bolezen, zrakoplovi in baloni in zračne ladje, loterije in dresirane bolhe, bicikli in vrtljaki...

Takoj prvi dan so vsi fantalini drveli tja in vsak popoldan, ko so se o pol petih vračali iz šole, so jo mahnil naravnost k cirkusom. Okoli pol devetih zvečer pa so zopet prišli doli po hribčku — sedaj kar cela družina — z očetom in materjo, z brati in sestrami in hodili od šotora do šotora in vedno se je našel v žepu še kakšen sold, da so lahko pogledali to in ono.

Copinaud je že prvi teden izgubil.

Niso ga pogrešali samo v patronažo; tudi domov ga ni bilo. Župnik Firmin je bil v skrbeh, domači pa nič.

Saj ima že petnajst let in ni več nikaka punčka. Dosti je star, da bi lahko vedel, kaj mora storiti. Sicer pa ga čaka za vrati dolg jermen, ko se vrne!

Tako je menil oče, ki je tam čevljaril.

Copinaud niti ni bil njegov pravi sin. Iz usmiljenja je nekoč vzela čevljar k sebi »vso ropotijo« — kakor je sam dejal — namreč mater, staro mater in tri dečke, ki so bili vsi otroci enega očeta, ki je bil tudi čevljar. Nekega večera se je sprl z ženo in se poklatil, ker mu ni bilo dosti za »suhno trlico«; rajši je imel taščo kakor pa svojo ženo, kar ji je kmalu naznanil s tretjim otrokom, ki ji je bil obenem sestra in hčerka.

Vse to je slišal Dominik in prvokrat nekoliko spoznal kaj je družina brez ljubezni: tropa ljudi

brez pravega imena, kjer gospodari in brezobzirno vlada strast močnejšega.

Doslej ni župnik Dominik še nič povedal o Copinaudju.

Čemu bi mu pa tudi pravil?

Saj mu ni razodel še marsikaj drugega. Sedaj pa je mislil, da mora govoriti z njim, da nekoliko opraviči nesrečnega ubežnika.

Kaj boš končno otroku tudi toliko očitil, če dan na dan gleda pred sabo same take zglede?

Copinaud ni bil slab dečko in vsi tovariši so ga radi imeli, le sanjav je bil preveč in volje ni imel skoraj nikake. Nekoč bi bil kmalu utonil, ko je hotel rešiti mačko, ki je padla v kanal.

Dominik je takoj sklenil, da mu hoče pomagati. Župniku ni nič omenil, samo pri Copinaudjevih prijateljih je začel poizvedovati; a od kraja so se vsi delali, kot bi ničesar ne vedeli.

Končno je nekdo, ki se mu je dobro zdelo, da more postreči gospodu Dominiku, zagrabil za vado, in Dominik je spoznal, da je stvar mnogo bolj resna kot bi si bil človek mislil.

Copinaud je izmaknil nekaj denarja, pa ne, da bi si ogledal vse mamljivosti, ampak ker se mu je užgalo sree za Valentino, majhno dvanajstletno jahalko, v katero se je v nekaj dneh zatelebala tropa dečkov iz patronaže. Župnik pa se ni hotel izdati, da bi bil kaj zapazil.

Ubogi Copinaud se je dobro zavedal, da ni posebno prikupljive zunanosti, zato je hotel to nadomestiti z darovi, da bi se vendar nekoliko zmenila zanj.

Imel je srečo in poskus se mu je obnesel.

Ves goreč od ljubezni in ker je videl tudi v nekem kinu čisto podoben film, je šel najbrž k cirkuscu za hlapca, da bi imel ljubljeno Valentino zmerom pred očmi. Naučil se bo še dobro jeziti in — kdo ve? — kedaj še mirne duše lahko prosi Valentino roke!

Ko je Dominik vse natanko pozvedel, se je odpravil proti ogromnemu zabavišču: od Anverskega parka pa do Villierske ulice je bilo vse trdo pisanih šotorov in vsakovrstne činčarije. Prvič v svojem življenju se je pomešal med navadne ljudi — njegova mati je imela v gledališču lastno ložo — in nič ni maral, ko so ga suvali s komolci in mu gazili po nogah. Zautil je dim preprostih pip in slišal neslane šale cirkuških pavlih in mersarskih pomočnikov. Ustavil se je pri nekimi stopnicah, kjer so se prerivale gruče neotesanih ljudi, kateri so komaj čakali, kdaj se odpro vrata, da za dvajset sousov vidijo slavne vaje neke cirkuške družbe, kjer bo gotovo tudi Valentina zraven.

Res jo je kmalu zagledal.